



ספורט • כדורגל ישראלי

"תמיד תהיה לנו מקסיקו": הסיפור שלא סופר על נבחרת ישראל המופלגה ממונדיאל 1970

נבחרת ישראל במקסיקו סיטי במשחק הכנה למונדיאל

1970. מטילה צל על הכדורגל הישראלי

צילום: STAFF / AFP

הסדרה "תמיד תהיה לנו מקסיקו" מציגה מזווית חדשה את הסיפור של נבחרת ישראל ששיחקה במונדיאל 1970 ומטילה מאז צל על כל הכדורגל הישראלי. היוצרים, עפר שלח וד"ר עומר עינב, מדברים עם "הארץ" על התהליך - וגם על ההשפעה של מודי בר-און

[עידו רקובסקי](#)

התראות במייל 

20:02 • 13 במאי 2024

כמעט 54 שנה חלפו מאז הפעם ההיא שבה נבחרת ישראל שיחקה במונדיאל. מה כבר לא נכתב, נאמר, שודר או פורסם על אותה נבחרת מופלאה שמטילה עד היום צל על הכדורגל הישראלי. עם זאת, הסדרה "תמיד תהיה לנו מקסיקו", שיצרו עפר שלח וד"ר עומר עינב, מצליחה להעניק לסיפור סוף סוף במה ראויה – לאנשים שהרכיבו אותו, כמו גם להישג הספורטיבי החד-פעמי.

"זה סיפור שלא סופר אף פעם, באופן מקיף מכל הכיוונים", אומר עינב בריאיון ל"הארץ" לרגל צאת הסדרה שהופקה בהפקה משותפת של ערוץ הספורט ותאגיד השידור הישראלי "כאן", ושחמשת פרקיה ישודרו בכאן

11 החל מ-20 במאי. "בציר הזמן הישראלי, 1970 היא נקודה מרתקת", מוסיף שלח, "זו ישראל של בין המלחמות, שעפה על עצמה, שחושבת שהיא יכולה הכל, סופר פופולרית בעולם, שיש בה יש תחושה גדולה של מסוגלות. אנחנו שאוהבים ספורט יודעים את זה, שהכל משתקף דרך ספורט ודרך הכדורגל. וכשאתה מחבר גם את הסיפור האנושי, הוא לא סופר ככה אף פעם".

ואכן, זו לא רק סדרה על כדורגל. גם מי שאינו בהכרח חובב ספורט, יוכל לא רק ליהנות מהסיפור אלא גם ללמוד ממנו הרבה על המציאות של אז אל מול ישראל של היום. לכן, רובו של הפרק הראשון - גם אם מעט מבולגן או עמוס בעובדות וסיפורים - מוקדש למעין מבוא לשני העשורים הראשונים של המדינה דרך השורשים של שחקני הנבחרת. ניתן ללמוד לא מעט עליה מהשיחות והאנקדוטות של מרדכי שפיגלר גיורא שפיגל (שמרואיינים יחד), יצחק שום, שמואל רוזנטל, שייע פייגנבוים, משה (קיש) רומנו, דוד פרימו, יצחק ויסוקר, צבי רוזן, רחמים טלבי, ג'ורג' בורבה ויוחנן וולך.

"זו נבחרת ש-50% ממנה הם ילידיהארץ", מדגיש שלח, "בנים
למשפחות ניצולות שואה, אנשים שגדלו במחסור, חלקם עובדים –
רחמים טלבי עובד במסגרייה עד שלוש אחרי הצהריים, ואז הולך
להתאמן. על שפיגלר כותבים מאמרים בעיתונות שהוא בוגד, כי הוא
רוצה לשחק בווסטהאם ולהגיע לפסגת השאיפה של כדורגלן מקצועני.
במקביל מתנהלת גם מלחמת ההתשה, וכשיוחנן וולך חוזר ממקסיקו הוא
הולך לחודש מילואים בתעלה. כשאתה מדבר על צעירים שגדלים היום,
ורואים כדורגל או מתעניינים בספורט, זה ייראה להם כמו שפה זרה".

מקום מרכזי בסיפור תופס האדם שבדמותו נבנתה הנבחרת הזו: המאמן
עמנואל שפר. "הסיפור של הנבחרת מתחיל בצורה שכמעט נדירה
בספורט הקבוצתי בישראל", מאבחן עינב, "בנו נבחרת שבמשך
שש-שבע שנים רצה ביחד עם אותו שלד ואותו מאמן". שפר אימן חלק
נכבד מהשחקנים עוד בנבחרת הנוער, אותה הדריך בשנים 1963-1967
לארבע זכיות רצופות בגביע אסיה לנוער. הוא גם הוביל רבים מהם
להעפלה הראשונה אי פעם של הנבחרת לטורניר האולימפי ב-1968,
שם הודחה ברבע הגמר בהטלת מטבע אחרי 1:1 עם בולגריה. זמן קצר
לאחר מכן, מונה למאמן הנבחרת הבוגרת. "הוא היה אדם עם סיפור
חיים קשה מאוד, שברח מהנאצים והגיע כמעט לחרפת רעב, וניצל",

אומר עינב, "מצד שני, הוא הלך ללמוד את המקצוע בגרמניה אצל הנס וייסוויילר, המנג'ר של בורוסיה מנשנגלאדברך".

**"במונדיאל עצמו, עמנואל בכלל לא קיבל את הכבוד
שמגיע לו. כל העסקונה של ההתאחדות ועיתונות
הספורט היו עסוקים בעיקר בלחכות לו בפינה ובמתי
מפטרים אותו"
ד"ר עומר עינב**

שלח מציין כי שפר "עשה דברים שלא עשו קודם", כמו מחנות אימון בתנאי גובה, מינוי מאמן כושר ופסיכולוג לנבחרת (אריה נשר, אביו של הבמאי אבי נשר) ומדגיש כי "הנבחרת הזו דומה יותר לקבוצה, בגלל אורך הזמן שהם בילו ביחד – גם לאורך השנים וגם ותוך כדי השנה". למרות שהדרך של הנבחרת למונדיאל עברה בארבעה משחקים בלבד - צמד ניצחונות על ניו זילנד (0:4 ו-0:2) וניצחון 0:1 ברמת גן על אוסטרליה ו-1:1 בסידני - מדגיש עינב כי הייחודיות של שפר, בתוספת דור מוכשר שמשחק זמן רב ביחד, הובילו לכך ש"העלייה למונדיאל היתה הכל חוץ ממקרית".

עמנואל שפר (שני משמאל) לצד כמה משחקני נבחרת ישראל במקסיקו 70'. "90% מהדברים שהוא היה אומר להם לא עוברים היום" צילום: שרון בוקוב

דמותו המורכבת של שפר מקבלת לא רק נפח ראוי בסדרה, אלא גם טיפול הגון, הוגן ואמיתי. "אתה מקבל פנים שונות מאוד עליו מאנשים שונים", אומר שלח, ומציין את החשש של פייגנבוים מאכילת עוגה במהלך ארוחה פן המאמן יבחין בו. "הוא לא היה אומר אף פעם מילה טובה", משחזר רומנו בסדרה, "הבקעת ארבעה גולים, הוא אמר 'למה לא הבקעת שבעה גולים?'. זה שפר". חלק מהביקורת שספג שפר, טוען עינב, "הוא הרוויח ביושר, כי הוא באמת היה דמות קשה מאוד, כנראה ש-90% מהדברים שהוא אמר לשחקנים שלו לא היו עוברים היום".

גם ההישג לא נראה קרוב היום. עינב טוען שאמנם שפר קיבל כעבור שנים את הכבוד שהגיע לו, "אבל לא את כל הכבוד שהגיע לו. בזמן אמת, במונדיאל עצמו, הוא בכלל לא קיבל את הכבוד שמגיע לו. כל העסקונה של ההתאחדות ועיתונות הספורט היו עסוקים בעיקר בלחכות לו בפינה ובמתי מפטרים אותו".

מיד לאחר שהתראיין לסדרה, פרסם ערן זהבי את הפוסט המודיע על אי-חזרתו לנבחרת בגלל פרשת

החדר. "במובן הזה, אגו היה אז וקיים עכשיו", מוסיף

עינב

שפר, למרות הדלפות לתקשורת, לא פוטר. "הוא מאמן נבחרת קלאסי. זה מקצוע שקשה מאוד להצליח בו, והוא ידע לעשות את זה", מסביר עינב על המאמן שהוביל את הנבחרת, אחרי הפסד 2:0 לאורוגוואי במשחק הראשון, ל-1:1 עם שוודיה ו-0:0 הרואי וסנסציוני עם איטליה, אלופת אירופה המכהנת וסגנית אלופת העולם שבדרך. "אני ענית לכולכם בארץ, ולא לה שלא האמינו בי ובבחורים", אומר שפר בפתיח לסדרה, "הוכחנו היום לכל העולם ולארץ, שאנחנו משפחה אחת, שאנחנו מוכנים להילחם בשביל מדינת ישראל". ההישג התאפשר לא רק הודות לדור המוכשר, אלא גם בזכות היכולת של המאמן לנווט בין קרבות האגו של השחקנים, הלחצים הפוליטיים ממרכזי הספורט של "מכבי" ו"הפועל", ולהיות, כמו שמגדיר שלח "מאמן ישראלי שהוא הכי לא ישראלי שיש".

חלוץ איטליה ג'יג'י ריבה מנסה לעבור את שוער נבחרת ישראל יצחק ויסקר. "הוכחנו שאנחנו באים להילחם בשביל מדינת ישראל", אמר עמנואל שפר אחרי ה-0:0 עם סגנית אלופת העולם צילום:

RAOUL FORNEZZA/AP

"לשפר היתה חוכמה לדעת מי האנשים שלו, כמו שפיגלר, שפיגל, ויסוקר או צביקה רוזן", מפענח עינב, "שפיגלר, כמו שאומר בסדרה הבן שלו עמיחי, היה חצי עוזר מאמן של שפר. לשפר זה עזר מאוד, כי במנטליות הוא אירופאי, פולני-גרמני. והרבה פעמים כדי להבין לנפש הצברים בני 25, הוא היה צריך את הבן אדם הזה. דיברנו גם על זה עם ערן זהבי, מה התפקיד של הקפטן, של הכוכב". מיד לאחר שהתראיין לסדרה, פרסם זהבי את הפוסט המודיע על אי-חזרתו לנבחרת בגלל פרשת החדר. "במובן הזה, אגו היה אז וקיים עכשיו", מוסיף עינב, ומציין את המעורבות של צבי ברים, איש מרכז "הפועל", בזימונים לסגל. "יכול להיות שנסעתי על משבצת של שחקן מהפועל תל אביב", תוהה וולך בסדרה.

"אלי אוחנה אומר בסוף הסדרה, 'לא אכפת לי אם יהיה

קפטן מוסלמי. אני לא מקבל את זה בהכנעה, אני

מקבל את זה באהבה'. יש לכדורגל את הכוח לשנות

את הדברים האלה. אז אני אופטימי"

ד"ר עומר עינב

ובכל זאת, התהייה המתבקשת מצפייה ב"תמיד תהיה לנו מקסיקו", היא מדוע ההישג לא שוחזר. "היינו יכולים לפתור את הסדרה בתשובה מאוד פשוטה: אז היינו באסיה, ועכשיו אנחנו לא מספיק טובים כי לא מספיק שחקנים יוצאים לאירופה. וזהו. אבל היינו צריכים למלא חמישה פרקים, אז העמקנו", מתבדח עינב, שמציין כי הסדרה אינה מתחמקת מעיסוק בשאלה הזאת: "הפרק האחרון, שמתעסק יותר בכישלונות של מה קרה מאז, בלמה לא הצלחנו. אני קורא לזה 1+4, כי הפרק האחרון נותן תמונה רחבה שבסוף חוזרת במעגל לצל של מקסיקו".

וישנה דמות נוספת שרוחה מרחפת מעל לסדרה הזו: מודי בר-און. איש האשכולות שאחראי על יצירות דוקומנטריות מופתיות כמו "הכל אנשים", "במדינת היהודים", "כביש 90" או "הקיבוץ", היה גם אחד האנשים שעיצב את הדרך שבה אנו צורכים ספורט בטלוויזיה. עינב, היסטוריון, מנהל "יעד יערי" (מרכז תיעוד וחקר של השומר הצעיר) ומי שכתב את הדוקטורט שלו על הכדורגל בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי, הגיש יחד עם בר-און את הפודקאסט "שלב המוקדמות" בערוץ הספורט, והסדרה היתה אמורה להיות מעין המשך לאותו פרויקט.

"זה סיפור שלא סופר אף פעם, באופן מקיף מכל הכיוונים", אומר עינב. "בציר הזמן הישראלי,

1970 היא נקודה מרתקת", מוסיף שלח, "זו
ישראל של בין המלחמות, שעפה על עצמה,
שחושבת שהיא יכולה הכל"

ד"ר עומר עינב, מימין: עופר שלח צילום: רמי שלוש, מוטי מילרוד

מותו של בר-און מסרטן לפני קצת פחות משנתיים, השפיע גם על הסדרה, שמוקדשת לזכרו. "בלי מודי לא הייתי מגיע לסדרה הזו, אני חייב לו הרבה", מוסיף עינב, "הוא ליווה אותי לאורך כל הסדרה. עוד מודי לא יהיה לנו, כי הוא יצר את השפה שלו – גם הספורטיבית וגם הדוקומנטרית – אבל ניסינו לעשות משהו ברוחו".

שלח, שנקרא לדגל על ידי מנכ"ל הערוץ תומר תורג'מן כדי לחבור לעינב, מציין כי הוא ובר-און היו "חברים המון שנים, אפילו עשינו קצת רדיו ביחד בשנות ה-90, ולאורך כל השנים שנינו רצינו שנעבוד ביחד". העבודה על הסדרה, הוא אומר, היתה עבורו "קצת כמו לעבוד עם מודי. כל הרוח שלו באה לידי ביטוי. מבחינתי, עבדנו עם מודי קצת, גם בסדרה הזו. הוא באמת חסר".

ובכל זאת, אתה איש שמזוהה בעיקר עם כדורסל. מה פתאום כדורגל?

"כולנו ילדי כדורגל. כולנו גדלנו בכדורגל. תוך כדי הראיונות גיליתי שיוחנן וולך נולד 400 מטר מהבית שלי בקרית ביאליק. אני נורא אוהב כדורגל. אני לא מרבה להתבטא בזה כי יגידו 'מה אתה בא לנו עכשיו? מספיק בכדורסל אתה מציק לנו'. הפועל חיפה של שנות ה-60 – רובי יאנג, ובן דודו ויקטור יאנג, איציק אנגלנדר, יוחנן וולך, יחיאל המאירי, אבה גינדין – הם גיבורי ילדותי. אז בשבילי זה היה נורא ברור ונורא טבעי.

מודי בר-און. "עבדנו עם מודי קצת, גם בסדרה הזו. כל הרוח שלו באה לידי ביטוי" צילום: הדס פרוש

"דבר שני, צריך להגיד בכנות – שכדורגל זה אנחנו. אם אתה רוצה באמת להגיד את כל הדברים האלה על החברה, אתה לא יכול להגיד אותם דרך כדורסל, מוצלח ככל שיהיה. זה הכדורגל, לא רק בישראל – אלא גם בעולם. ואני חייב להגיד לך, שזה גרם לי הנאה עצומה הדבר הזה. אני בעסק הזה של ספורט וטלוויזיית ספורט יותר מ-30 שנה, ואני לא חושב שנהייתי ממשוהו כמו מהסדרה הזאת, באמת".

לאחר העבודה על הסדרה, יצא עינב אולי "פסימי מאוד", כהגדרתו, לגבי הכדורגל הישראלי, אבל "אופטימי מאוד לגבי החברה הישראלית. הסיפור הזה, יש לו את הכוח לקדם את החברה. כמו ש(אלי)אוחנה, אומר בסוף הסדרה, 'לא אכפת לי אם יהיה קפטן מוסלמי. אני לא מקבל את זה

בהכנעה, אני מקבל את זה באהבה! יש לכדורגל את הכוח לשנות את הדברים האלה. אז אני אופטימי". והסדרה גם נוסכת אופטימיות בקרב הצופים, שסוף סוף קיבלו דוקו-ספורט ראוי על אחד הסיפורים המרתקים שהתרחשו כאן ב-76 שנה.

"תמיד תהיה לנו מקסיקו". יוצרים: עפר שלח ועומר עינב. במאי: רן סופר. "כאן 11", החל מ-20 במאי

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי
דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל © כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ